

# Лізинг – ефективний шлях економічного оновлення

## Економічні, юридичні та податкові аспекти фінансового лізингу

**Б**ільшість українських підприємств малого та середнього бізнесу через володіння застарілою технікою чи устаткуванням не в змозі сьогодні ефективно розвиватися та відповідати сучасним вимогам, які висуваються як до самих підприємств, так і до їхньої продукції.

Щоб купити нову сучасну техніку чи устаткування, потрібні вільні кошти або ж кредит. Але ж кредитування завжди є нелегкою справою як для позичальників, так і для банківських установ. Значні ризики неповернення кредиту примушують банків вимагати гарантії у вигляді застави. Та й кредитні проценти в Україні ще достатньо високі та часто не під силу підприємствам, що тільки стали на шлях розвитку.

В такій на перший погляд безнадійній ситуації саме **лізинг** може стати зваженим рішенням. Лізинг техніки, спецтехніки та устаткування – це можливість для малого і середнього бізнесу придбати необхідну техніку, не купуючи її, а отримуючи її в лізинговій компанії. На відміну від банківського кредиту, предмет лізингу – власність лізингової компанії, яку вона надає під потреби конкретного підприємства-орендаря. Лізингова компанія, так би мовити, здає в оренду цю техніку чи обладнання своєму клієнтові. А клієнт може стати власником цього майна після закінчення договору лізингу та сплати всіх лізингових платежів.

### Пошук найбільш ефективної лізингової компанії

Незважаючи на те, що український лізинговий ринок у своєму розвитку відстає від рівня розвинутих країн, сьогодні на ринку України досить успішно працює трохи більше двох десятків компаній, що мають ліцензії на здійснення фінансового лізингу.

При виборі лізингової компанії можна порадити таке.

✓ Знайти ту компанію, яка спеціалізується саме на такому устаткуванні чи техніці, яка вам потрібна. В цьому випадку ви зможете отримати максимум інформації про об'єкт лізингу, його ліквідність та універсальність.

✓ Зробити оцінку її фінансових можливостей забезпечити фінансування вашого проекту.

✓ Якщо устаткування придбаватиметься за кордоном – з'ясувати, який компанія має досвід роботи з імпортними контрактами, митним оформленням, наскільки ефективна її логістика.

Від цього залежить як успіх самої операції, так і кінцева ціна для вас.

Як відомо, придбання в лізинг техніки та устаткування може здійснюватися двома шляхами, а саме за допомогою:

- короткострокової оренди – **оперативний лізинг**;
- довгострокової оренди з наступним придбанням у власність – **фінансовий лізинг**.

В цій статті основну увагу буде зосереджено саме на фінансовому лізингу – одному з сучасних та відносно доступних механізмів фінансування придбання широкого спектру основних засобів.



При цьому сторони договору лізингу мають право під час укладення договору визначити операцію як оперативний лізинг без права подальшої зміни статусу такої операції до закінчення дії відповідного договору, **навіть якщо вона відповідає умовам фінансового лізингу.**

### Правова природа фінансового лізингу

Як бачимо, фінансовий лізинг відрізняється від простої оренди (тобто оперативного лізингу) тим, що за економічною суттю це **продаж** лізингодавцем майна лізингоотримувачу, а не оренда.

### ЗА ДОГОВОРОМ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ ЛІЗИНГОДАВЕЦЬ

зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її в користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі).

*Ст. 1 (ч. 2) Закону України №723/97 від 16.12.1997 «Про фінансовий лізинг»*

Відносини, що виникають у зв'язку з укладанням договору фінансового лізингу, регулюються в першу чергу положеннями **Цивільного кодексу України** про лізинг, найм (оренду), купівлю-продаж, поставку (**параграф 6 гл. 58**), **Господарського кодексу (ст. 292)** з урахуванням особливостей, що встановлюються **Законом України «Про фінансовий лізинг».**

### Предмет лізингу

Предметом договору фінансового лізингу можуть бути автомобілі, устаткування, промислова та агротехніка, тобто будь-яка неспоживча річ, що може бути віднесена до основних фондів.

Але потрібно пам'ятати про те, що не можуть бути предметом лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти, єдині майнові комплекси підприємств та їхні відокремлені структурні підрозділи (філії, цехи, дільниці).

### Строк фінансового лізингу

Строком фінансового лізингу вважається передбачений лізинговим договором строк, який розпочинається з дати передання ризиків, пов'язаних із зберіганням або використанням об'єкта лізингу чи права на отримання будь-яких вигод чи винагород, пов'язаних з його використанням, або будь-яких інших прав, що слідує з прав на володіння, користування або

розпорядження таким майном, лізингоотримувачу (орендарю) та закінчується строком закінчення дії лізингового договору, включаючи будь-який період, упродовж якого лізингоотримувач має право прийняти одноосібне рішення про продовження строку лізингу згідно з умовами договору.

При укладанні договору фінансового лізингу спеціалісти рекомендують звернути увагу на найбільш вразливі моменти, а саме:

✓ **Форма договору.** Договір лізингу має бути укладений у письмовій формі.

✓ **Термін передачі майна.** Договір лізингу передбачає термін передачі майна в користування лізингоотриму-

вачу. Відповідно до ч. 3 ст. 538 Цивільного кодексу України «у разі невиконання однією зі сторін у зобов'язанні свого обов'язку або за наявності очевидних підстав вважати, що вона не виконає свого обов'язку у встановлений строк (термін) або виконає його не в повному обсязі, друга сторона має право зупинити виконання свого обов'язку, відмовитися від його виконання частково або в повному обсязі». А тому буде корисним передбачити в договорі лізингу перенесення терміну передачі майна у зв'язку з прострочкою платежів.

✓ **Предмет лізингу та його ідентифікація.** Поряд із зазначенням в договорі та акті прийому-передачі назви та основних характеристик об'єкта лізингу потрібно вказати інформацію, що буде ідентифікувати це майно (наприклад, для автомобіля – це номер кузова, для устаткування – серійний номер, вказаний у паспорті заводу-виробника, для літака – це бортовий номер тощо).

### ПРЕДМЕТ ЛІЗИНГУ НЕ МОЖЕ БУТИ КОНФІСКОВАНИЙ,

на нього не може бути накладений арешт у зв'язку з будь-якими діями або бездіяльністю лізингоодержувача.

*Ст. 8 (ч. 3) Закону України №723/97 від 16.12.1997 «Про фінансовий лізинг»*

✓ **Повноваження осіб.** Передача майна згідно з договором лізингу підтверджується актом прийому-передачі, який є невід'ємною частиною договору фінансового лізингу. Його підписує особа, що уповноважена укладати договори. Відповідно, таке повноваження осіб повинно бути належним чином підтверджено та перевірено сторонами при укладанні угоди. В іншому випадку договір та його додатки можуть бути визнані недійсними, що в свою чергу викличе проблему з поверненням об'єкта лізингу та сплатою лізингових платежів.

✓ **Індексація платежів.** З метою перестрашування наслідків, пов'язаних із інфляційними процесами, сторони можуть передбачити в договорі можливість коригування ціни об'єкта лізингу.

✓ **Порядок виставлення рахунків-фактур для оплати.** Договір може містити інформацію про виставлення поряд із звичайними (паперовими) рахунками електронних рахунків. Однак у цьому випадку не завжди легко довести, що електронний рахунок було дійсно виставлено у відповідності з договором. Тому можна поради-ти сторонам передбачити в договорі зобов'язання лізингоотримувача самостійно здійснювати платежі у випадку неотримання рахунку-фактури.

✓ **Завершення лізингових правовідносин.** Договір фінансового лізингу передбачає два варіанти завершення лізингових відносин – повернення майна лізингодавцю або перехід права власності лізингоотримувачу. Тому важливо, щоб сторони передбачили порядок, що детально регулює обидва варіанти розвитку правовідносин, а саме: як буде здійснюватися перехід права власності на об'єкт або ж повернення об'єкта лізингодавцю.

✓ **Витрати на страхування.** За договором лізингу витрати на страхування об'єкта лізингу несе лізингоотримувач, якщо інше не встановлено договором. Тому з метою однозначного включення таких витрат до податкових сторонам важливо зазначити це в договорі (п. 140.1.6 Податкового кодексу).

### Податкові аспекти лізингу

#### Податок на прибуток

Операції фінансового лізингу віднесені до операцій особливого виду та регулюються ст. 153.7 Податкового кодексу.

Визначення фінансового лізингу з податкової точки зору – це операція,

що передбачає передачу орендарю (а) майна, яке є основним засобом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також (б) усіх ризиків та винагород, пов'язаних із правом користування та володіння об'єктом лізингу.

При цьому основними засобами вважаються матеріальні активи, в тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр, що призначаються платником податку для використання в господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2 500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або

тягом строку дії лізингового договору або в момент його закінчення за ціною, визначеною в такому лізинговому договорі;

- балансова (залишкова) вартість об'єкта лізингу на момент закінчення дії лізингового договору, передбаченого таким договором, становить не більше 25 відсотків первісної вартості ціни такого об'єкта лізингу, що діє на початок строку дії лізингового договору;

- сума лізингових (орендних) платежів з початку строку оренди дорівнює первісній вартості об'єкта лізингу або перевищує її;



моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

До основних засобів не відносяться: вартість землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доїр загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2 500 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів.

**Договір фінансового лізингу (оренди) має містити хоча б одну з таких умов:**

- об'єкт лізингу передається на строк, упродовж якого амортизується не менше як 75 відсотків його первісної вартості, а орендар зобов'язаний придбати об'єкт лізингу у власність про-

- майно, яке передається у фінансовий лізинг, виготовлене за замовленням лізингоотримувача (орендаря) та після закінчення дії лізингового договору не може бути використаним іншими особами, крім лізингоотримувача (орендаря) виходячи з його технологічних та якісних характеристик.

Незважаючи на те, що закон про фінансовий лізинг не передбачає переходу права власності на об'єкт лізингу в момент передачі об'єкта від лізингодавця до лізингоодержувача, з метою оподаткування така операція прирівнюється до продажу в момент такої передачі.

При цьому лізингоодержувач включає вартість об'єкта фінансового лізингу (без врахування процентів, що нараховуються відповідно до договору) до складу основних фондів у тому подат-

ковому періоді, в якому відбулася така передача об'єкта.

Облік вартості майна, що є об'єктом лізингу, ведеться за кожним об'єктом, що входить до складу окремої групи. Амортизація об'єкта лізингу нараховується впродовж строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, встановленого платником податку, але не менше мінімально допустимого строку, помісячно, починаючи з місяця, що настає за місяцем введення об'єкта основних засобів в експлуатацію і зупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та інших видів поліпшення та консервації. Амортизаційні відрахування розрахункового кварталу за кожним об'єктом лізингу визначаються як сума амортизаційних відрахувань за три місяці розрахункового кварталу, обчислених із застосуванням обраного платником податку методу нарахування амортизації відповідно до кожної групи основних засобів.

**Податковий облік у лізингодавця**

- Лізингодавець збільшує доходи на вартість об'єкта лізингу, а в разі передачі у фінансовий лізинг майна, що на момент такої передачі перебувало в складі його основних засобів, – прирівнює до нуля балансову вартість відповідного об'єкта основних засобів.

- При нарахуванні лізингового платежу лізингодавець збільшує доходи на ту частину лізингового платежу, яка дорівнює сумі процентів або комісій, нарахованих на вартість об'єкта фінансового лізингу за наслідками податкового періоду, в якому здійснюється таке нарахування. При цьому та частина лізингового платежу, що є компенсацією вартості самого об'єкта лізингу, повторно в оподаткованих доходах не враховується.

**Податковий облік у лізингоотримувача**

- За наслідками податкового періоду, в якому відбувається передача об'єкта лізингу, лізингоотримувач включає його вартість до складу основних засобів з метою подальшої амортизації. При цьому у вартість об'єкта лізингу не враховуються проценти або комісія, що нараховуються відповідно до договору.

- При нарахуванні лізингового платежу лізингоотримувач збільшує витрати на ту частину лізингового платежу, яка дорівнює сумі процентів або ко-

місій, нарахованих на вартість об'єкта фінансового лізингу за наслідками податкового періоду, в якому здійснюється таке нараховування.

### Ремонт та поліпшення об'єкта лізингу

Витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів, отриманих у фінансовий лізинг, здійснюються лізингоотримувачем у загальному порядку, а саме:

- підлягає амортизації в сумі, що перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації на початок звітного року;
- включається до витрат того звітного податкового періоду, в якому такий ремонт та поліпшення були здійснені в сумі, що не перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів на початок звітного року.

### Податок на додану вартість

Відповідно до статті 14.1.191 Податкового кодексу операції з передачі майна за договором фінансового лізингу прирівнюються до операцій з постачання товару. Як наслідок, сторони лізингового договору повинні нараховувати відповідно податкове зобов'язання (лізингодавець) та податковий кредит (у лізингоотримувача).

Так, відповідно до п. 185.1 Податкового кодексу об'єктом оподаткування ПДВ є операції ... з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу/орендарю. Згідно з п. 188.1 Кодексу в разі постачання товарів за договорами фінансового лізингу базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість, але не нижче ціни придбання об'єкта лізингу. Тобто операції з передачі майна у фінансовий лізинг та повернення майна, переданого у фінансовий лізинг, є об'єктом оподаткування ПДВ. База оподаткування визначатиметься виходячи з **договірної вартості**, що не нижче ціни придбання об'єкта лізингу.

Частина лізингового платежу, що складається з процентів або комісії, **не є об'єктом оподаткування** відповідно до ст. 196.1.2 Податкового кодексу. Інші додаткові послуги, що можуть бути передбачені лізинговим до-

говором, оподатковуються в загальному порядку.

При цьому необхідно зазначити, що новий Податковий кодекс скасовує обмеження щодо суми нарахованих і сплачених процентів або комісій у складі орендного (лізингового) платежу в межах договору фінансового лізингу, як це було до 01.01.2010<sup>1</sup>, що дозволяє розглядати цю частину лізингової плати як таку, що не є об'єктом оподаткування. Така норма Кодексу є прогресивною та такою, що відповідає вимогам Директиви Ради 2006/112/ЄС від 28.11.2006 про спільну систему податку на додану вартість, що в свою чергу повинна позитивно впливати на розвиток фінансового лізингу в Україні.

Пунктом 187.6 Податкового кодексу визначено, що датою виникнення податкових зобов'язань у лізингодавця є дата фактичної передачі об'єкта фінансового лізингу в розпорядження лізингоотримувачу.

Відповідно, право на податковий кредит у лізингоотримувача виникає в момент **фактичного отримання** такого об'єкта від лізингодавця (п. 198.2 Податкового кодексу).

Звернімо увагу, що податкове зобов'язання з ПДВ в тій частині, що компенсує вартість об'єкта лізингу, другий раз у періоді нараховування лізингових платежів не виникає.

Крім того, п. 189.5 встановлено, що в разі постачання товарів за договорами фінансового лізингу, які були повернуті лізингоодержувачем, не зареєстрованим як платник податку, у зв'язку з невиконанням умов такого договору, базою оподаткування є позитивна різниця між ціною продажу та ціною придбання таких товарів. При цьому ціна **продажу** визначається відповідно до п. 188.1 Податкового кодексу, а ціна **придбання** визначається на рівні суми лізингових платежів у частині компенсації вартості об'єкта фінансового лізингу, що несплачені за такий об'єкт лізингу на дату такого повернення.

### Повернення об'єкта лізингу орендодавцю (зворотній продаж)

Повернення об'єкта лізингу може здійснюватись у випадках:

- лізингоотримувач повертає об'єкт без придбання його у власність після закінчення терміну договору фінансового лізингу;

- відмови лізингодавця від договору в разі несплати лізингових платежів або їх прострочення.

Відповідно до ст. 153.7 така операція трактується зворотнім продажем. Ціна об'єкта визначається на рівні суми лізингових платежів у частині компенсації вартості об'єкта, **що є несплаченою на дату його повернення**.

Якщо вартість об'єкта фінансового лізингу визначається договором у сумі, що є меншою від вартості витрат на його придбання або спорудження, орган державної податкової служби має право провести позапланову перевірку для визначення рівня звичайної ціни такого об'єкта.

У сторін договору виникає також податкове зобов'язання та податковий кредит з ПДВ. На думку автора, податкове зобов'язання з ПДВ у лізингоотримувача, що повертає об'єкт лізингу, обчислюється на основі ціни, яка також дорівнює **сумі лізингових платежів у частині компенсації вартості об'єкта фінансового лізингу, що не сплачені за такий об'єкт лізингу на дату такого повернення**. Але це питання нечітко визначено в розділі V Податкового кодексу, що регулює саме податок на додану вартість. У цьому випадку отримання додаткової консультації від податкового органу буде не зайвим.

Щодо визначення податкових наслідків при зміні лізингодавця, то чинним Податковим кодексом вперше врегульовано та визначено, що податкові зобов'язання орендодавця, орендаря та нового власника майна, сформовані до моменту передачі у власність такого майна (об'єкта лізингу) іншій особі (новому власнику майна), не змінюються.

### Збір за першу реєстрацію транспортного засобу

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу сплачується одноразово.

Відповідно до розділу VII Податкового кодексу платниками збору є юридичні та фізичні особи, що здійснюють таку першу реєстрацію транспортного засобу. Виходячи з того, що лізингова компанія є власником об'єкта лізингу, саме вона й сплачуватиме цей збір та подаватиме звітність до податкового органу. ♦

Людмила КОСАРЕНКО

<sup>1</sup> Відповідно до пп. 3.2.2 п. 3.2 ст. 3 Закону України «Про податок на додану вартість» зазначена сума не повинна була перевищувати подвійну облікову ставку Національного банку України, встановлену на день нараховування таких процентів (комісій).